

מחנכת, אשת רוח ומעשה, מהמנהיגות הגדולות של התנועה הציונית ושל החיים האזרחיים ביישוב המתפתח בארץ ישראל. סאלד הניחה את היסודות להקמת מערכות הבריאות (בין היתר הקימה את בית החולים הדסה ואת מערכת "טיפת חלב"), החינוך והרווחה למדינה שבדרך, והביאה לכל משימה שלה שילוב ייחודי של ערכים יהודים אמריקאים וליברליים, חזון ציוני חברתי ואזרחי ויכולות ארגוניות יוצאות מהרגיל. משימתה האחרונה, ההובלה של "עליית הנוער" שהצילה אלפי צעירים וצעירות לפני השואה, זיהתה אותה עוד יותר עם עולם הנוער והילדים.

21 בדצמבר 1860

נולדה בעיר בולטימור שבמרילנד, בתו הבכורה של הרב בנימין סאלד הרב הראשי של בולטימור

1870-1893

הנרייטה פעילה מאוד בקרב הקהילה היהודית בבולטימור, היא מורה, כותבת בעיתון היהודי ומסייעת רבות לפליטים ולמהגרים מאירופה. בשנים אלו היא מגלה את הציונות והופכת לציונית אדוקה

1893

מתקבלת להיות האישה הראשונה שלומדת ב: "בית המדרש הקונסרבטיבי לדבנים"

אם הילדים "תן לנו את הכח לקבל את ילדינו כמו שהם"

כשעלו הנאצים לשלטון בגרמניה, הסוכנות אישרה את הקמת עליית הנוער, סאלד התמנתה לעמוד בראש מפעל זה, ושימשה בתפקיד עד יום מותה. למרות שהיא לא היתה אמא לילדים משלה היא כונתה "אם הילדים" בהיותה דמות אם לרבים מהילדים שעלו לארץ במסגרות השונות. בשנות החמישים, כתבה ילדה בת 11, ושמה נחמה בידרמן מכתב לעיתון הילדים "הארץ שלנו" והציעה לקבוע את יום האם בתאריך מותה של הנרייטה סאלד, ל' שבט. בעקבות יזמת העיתון המסורת התקבלה על ידי משרד החינוך ובשנות השמונים הפך יום האם ליום המשפחה אותו אנו חוגגים היום.

להנרייטה היה יחס אישי אל כל ילד וילד. מסופר כי סאלד נהגה תמיד לעמוד בנמל ולקבל בברכה כל אנייה עליה היו עולים ועולות צעירים וצעירות מאירופה. היא נהגה ללחוץ את ידו של כל אחד מהילדים, שאלה לשמו, והבהירה שניתן לפנות אליה בכל בקשה או עצה. נשלחו ללשכתה אלפי מכתבים בהם תיארו הילדים בפניה את הקשיים הרבים אותם הם חווים. היא הקפידה לענות כולם. במכתבים נחשפת תפיסה חינוכית ייחודית המעמידה את טובת הילד במרכז ומעודדת כל ילד לגלות את עוצמתו המיוחדים.

מכתביה של הנרייטה סאלד:

"...גם אני חושבת על ילדים, אבל לא על ילד אחד; אני עוסקת בחמשת אלפים, בעשרת אלפים, ועוד כמה אלפי -מתבגרים ליתר תוקף... חמשת אלפים אלה הם נטל עצום, בפרט שאינך יכול לעטוף אותם בשמיכה שיהיה להם חם ונעים, כי האימפריה הבריטית הגדולה מסרבת לתת להם סרטיפיקאטים, וזה מצב מזועזע..."

"לעולם תהיה עצמך. מובטחני שתרופה זאת תשפיע עליך לטובה. אין אני יכולה להניח, שהחברה לא תעמוד לימינך, אבל אפילו אם לא, מובטחני שאם תחיה במשך שבועות אחדים כדרך שיעצתי לך, היחס שבינך ובין החברה יהיה כשורה. אני מבקשת ממך, נסה ללכת בדרך זו: הווה חי את חיך מיום ליום והווה רואה מה יביא לך כל יום. הייתי רוצה לקבל ממך שורות אחדות ולשמוע ממך שאתה סבור, לפחות, שכדאי לנסות את הרצפט (המתכון) שלי. בברכות לבביות הנרייטה סאלד."

אלוהים!

תן לנו את הכח לקבל את ילדינו כמו שהם.
תן לנו את החוכמה להגיש להם את העזרה שהם זקוקים לה,
ולא זו שאנו רוצים להגיש.

תן לנו את התבונה לחנך אותם ולעצב דמותם
מבלי לגזול את עצמאותם, עצמיותם ואישיותם.
תן לנו את הצניעות להבין שלא הכל אנחנו יודעים טוב מהם,
ושיש דרכים שונות לעשות אותו דבר,
ולא תמיד הדרך שלנו היא היותר נכונה.
תן לנו את האומץ לעמוד על שלנו בעקשנות
ובאותו הזמן לשמור תמיד על כבוד האדם.
אלוהים עזור לנו לעשות אותם מאושרים.

תפילת הנרייטה סאלד למען הילדים

1909-1910

הקשר בין ילדות לזקנה

"הצעיר הוא בעל עיניים טובות יותר, אך הזקן מיטיב לראות ממנו"

הנרייטה מתחילה את תפקידה כאם הילדים בעליית הנוער בגיל שישים, ובגיל שמונים היא עדיין תפקדה כאם, מחנכת, ומטפלת לילדים רבים. בדבריה ברבות ימיה היא מדבר על הקשר שבין הילדות והזקנה וכך היא כותבת בנאומו שהיא נושאת בגיל שמונים:

"נפש האדם לעולם עומדת; היא לומדת לסלול דרכים חדשות וטובות יותר אל נפש הזולת. ולפי שצד זה של העולם נשאר כשהיה, תיתכן פגישה בין גיל הנעורים והזקנה. וניתן לי לבוא בדברים עמכם על ידי מגע שבלב ומגע שבקול. ויתכן גם הסכם בין גיל הנעורים והזקנה, הסכם שהייתי מאוד רוצה בו כי יחתם ביניכם וביני-לחיות חיים, שיש בהם רוחב לב ודעת ופעילות להתחייב כיהודים, צעירים וזקנים יחדיו, לטפח את האידיאלים שלנו ולחתור להגשמתם."

מחויבתה העמוקה לילדים ולארצה לא מאפשרת לה לפרוש אפילו לעת זקנתה:

"בעיות קשות התעוררו סביב הבאת הילדים וקליטתם והעומס היה רב, החובות שמוטלות עלי גולשות מעבר לשעות העבודה וכוח העמידה שלי, הוא כבר לא מה שהיה", הודתה הנרייטה "כבר מזמן ידוע לי שעלי לרדת מהעגלה- היא ממחרת יותר מדי- אבל אינני מוצאת את הרגע הנכון לרדת ממנה, מבלי לשבור רגל או את עמוד השדרה של כל מה שאני נוטשת."

"מבחינה מסוימת מחדשת הרפתקה זו את נעורי, ומבחינה אחרת היא גורמת לי שתקפוץ עלי זקנה. אחיותי נוהגות היו לקרוא לי "התקועה בבוכן" משום שהייתי "יציבה" בכל דרכי, ולא אהבתי לשנות מהרגלי...לפעמים כשאני נשארת לבדי, ואין זה קורה לעתים קרובות- אני צוחקת בקול. הדבר נראה בעיני פשוט מצחיק, שאני עוסקת בעבודת ארגון רפואי בירושלים, הרי הוכחה אחת לכושר ההסתגלות שלי..."

מגיעה לראשונה לארץ, והופכת להיות המזכירה הראשית של ארגון ציוני אמריקה

1912

מקימה את ארגון נשות הדסה

1920

עולה לארץ, (בגיל 60), מתמנה לראש מחלקת הבריאות והחינוך של ההנהלה הציונית.

1931

מקימה את לשכות הסעד במועצות המקומיות בארץ (עד פטירתה הוקמו 50 לשכות סעד)

1943-1932

מקימה את עליית הנוער במסגרתה היא מטפלת ביותר מ-5000 בני נוער העולים לארץ ללא משפחה.

1945

א' אדר א' יום פטירתה והיא בת 84

הנרייטה סאלד בביקור בקיבוץ גן שמואל בסוף שנות ה-30 | באדיבות ארכיון גן-שמואל

עולמה היהודי של הנרייטה סאלד

"פעם אחת בשבת בבוקר, כאשר הלכתי לבית כנסת בירושלים יצרתי מהומה"

הנרייטה שילבה בכל פעולותיה ועשייתה, שילוב אורגני וטבעי בין עולם הרוח והתורה לבין עולם העשייה, ולא ניתן להבין את פועלה מבלי לתת את הדעת לעולמות התוכן והרוח אותם הביאה מביתה בבולטימור. סאלד העמידה במרכז חזונה הציוני את זהותה היהודית.

היא למדה לימודים המקבילים לקבלת תואר רב בסמינר התיאולוגי היהודי בניו יורק (אולם לא קיבלה הסמכה לרבנות בשל היותה אישה), והיתה מחוברת לתפיסת העולם הקונסרבטיבית. אחת המטרות המובהקות שלה בעלייתה ארצה הייתה למצוא בארץ ישראל מקום לביטוי דתי רוחני מקום לביטוי של זהות יהודית חזקה יחד עם התפתחויות מודרניות ביהדות. מיותר כמעט לציין כי בתקופה זו בארץ ישראל לא היה דבר שדמה לכך. סאלד לא ידעה נחת בשנותיה בארץ בתחום הדתי. סאלד, אשר עוד בטרם הגעתה ארצה, קיוותה למצוא ולפתח מקום משמעותי יותר עבור נשים בבית הכנסת, ויחד עם אישים נוספים כגון הרב לייב מאגנס היא מקימה את המניין השוויוני הראשון.

"פעם אחת בשבת בבוקר, כאשר הלכתי לבית כנסת בירושלים יצרתי מהומה. השמש התרגש מאוד לראות אישה בתפילה וכיוון אותי לחדר הנשים, שם היה שולחן קטן ומלא אבק. לאחר דקות ארוכות הוא הביא כיסא ישן ורעוע עבורי. החדר היה מופרד מהקהילה על ידי וילון שכיסה דלת צרה. למזלי היה רווח בין הדלת לוילון כך שיכולתי לראות את רגלי המתפללים כדי לדעת באיזה חלק מהתפילה הקהילה נמצאה..."

"...יצרנו קהילה שנפגשה בביתו של אחד מן החבורה. גברים, נשים וילדים התפללו יחדיו כאשר כל אחד נוטל חלק בהתפילה, אפילו בקריאת התורה. התקווה היא שעם הזמן הדבר הזה יחד עם מקומות נוספים יתפתחו לתפילות ופולחן שיספקו את הצרכים של מי שמעוניין בתפילה מסודרת וציבורית"

נשים אומרות קדיש:

מצוי בידינו מכתבה לידיד בשנת 1916 בו היא דוחה את הצעתו שיאמר קדיש על אמה במקומה, בהתאם למנהג המסורתי, מכתב זה הוא מופת של קריאה להבטחת מקום שווה לנשים בעולמה של התפילה היהודית.

"אני יודעת היטב ומכירה מה שאתה אומר על המנהג היהודי שבדרך כלל קדיש נאמר על ידי בנים זכרים או על ידי גבר אחר והמנהג היהודי יקר מאוד וקדוש בעיני. ברם אינני יכולה לבקש ממך לומר קדיש בעד אמי. פירוש הקדיש בשבילי הוא שהקרוב שנשאר בחיים מביע את רצונו וכוונתו בפרהסיא ובאופן בולט לקבל על עצמו היחס לקהילה היהודית שהיה להורה שלו וששלשלת הקבלה לא תינתק מדור לדור כאשר כל דור מוסיף את החוליה שלו. אתה יכול לעשות כך לדורות של משפחתך; אני חייבת לעשות כך לדורות של משפחתי" - לאמי היו שמונה בנות ואף לא בן אחד... כשאבי נפטר, לא הרשתה אמי לאחרים למלא את מקום בנותיה באמירת הקדיש ולכן אני בטוחה שאני מקיימת את רצונה כשאני מסרבת להצעתך ... אתה מבין את דברי, לא?"

סאלד בביתה בירושלים (שנת 1922 לערך) | באדיבות NYC Jewish History Center